

[Электронный ресурс] / Д. Гавра, А. Савицкая. – Режим доступа: statebrand.ru/upload/files/doc_1222464451.doc. – Название с экрана. **6.** Хоріщко Л. С. Технологічний аспект формування іміджу держави [Електронний ресурс] / Л. С. Хоріщко // Наукова періодика України : сайт організації. – Режим доступу: <http://www.nbuu.gov.ua/portal>. – Назва з екрану. **7.** Євтушенко Г. В. Імідж країни: структурно-елементний підхід / Г. В. Євтушенко // Вісник Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна. Економічна серія. – 2011. – № 970. – С. 236 – 241.

Надійшла до редколегії 5.04.2013

УДК 330.338.24

Модель державного управління марочним капіталом / Г. В. Євтушенко // Вісник НТУ „ХПІ”. Серія: Технічний прогрес і ефективність виробництва. – Х.: НТУ „ХПІ”. - 2013. - № 45 (1018) - С. 42-48. Бібліогр.: 7 назв.

В статье рассматривается сущность понятия имиджа страны, обоснование целесообразности и определения особенностей государственного марочного капитала и предложена модель управления марочным капиталом государства.

Ключевые слова: бренда страны, государственный марочный капитал, имидж страны, марочный капитал, модель управления государственным марочным капиталом.

In the article the essence of the concept image of the country, the feasibility study and to identify a state brand equity and the model control vintage capital of the state.

Keywords: country brand, brand equity of State, the country's image, brand equity, the model of the management of state capital vintage.

УДК 338.23:332.142.4

М. В. ІЛЬІНА, канд. соц. наук, ст. наук. співр., ДУ ІЕПСР НАН України, Київ

УПРАВЛІННЯ ТА СОЦІАЛЬНЕ ПАРТНЕРСТВО У СФЕРІ ТУРИСТИЧНО-РЕКРЕАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

У статті визначено організаційні, соціально орієнтовані напрями підвищення ефективності діяльності та суспільної взаємодії у сфері туризму і рекреації. Проаналізовано структуру та функції органів управління туристично-рекреаційною діяльністю; обґрунтовано сутність і роль соціального партнерства у цій сфері. Окреслено напрями розвитку соціального партнерства шляхом залучення громадських об'єднань, професійних асоціацій, профільних комунальних підприємств до процесів прийняття і реалізації рішень щодо діяльності у сфері туризму та рекреації.

Ключові слова: туристично-рекреаційна діяльність, соціальне партнерство, громадська організація, професійна асоціація, туристично-інформаційний центр

Вступ. У другій половині ХХ сторіччя спостерігається стрімке зростання обсягів туризму внаслідок процесів глобалізації, зростання мобільності населення та розвитку телекомунікаційних технологій. У 2012 р. Загальна кількість міжнародних туристів у світі зросла на 4% у порівнянні з минулим роком і склала 1035 млрд. осіб. У Європі, що відноситься до найбільш відвідуваного регіону світу, кількість туристських прибуттів за останній рік зросла на 3% (і склала 535 млн.), а у

Центрально-Східній Європі – на 8%. У 2011 р. Загальний обсяг доходів від в'їзного туризму включно з пасажирським транспортом склав понад 1,2 трильйони дол. США (близько 6% загального обсягу світового експорту товарів та послуг) [1].

У країнах, де ринкова економіка лише формується, обсяги туристичного ринку зростають швидше, ніж у розвинених країнах. Наприклад, у 2012 р. у Польщі доходи від туризму зросли на 19%, у Росії – на 16%, Чехії – на 13%, у той час як в Іспанії, Франції, Італії зростання цього показника коливалося у межах 1-4% [2]. Однак подібні позитивні тенденції не притаманні Україні, де туристична індустрія має значно нижчі показники економічного вкладу у формування ВВП, зайнятість, капітальні інвестиції у порівнянні з іншими країнами Європи [3]. За оцінками Всесвітнього економічного форуму, Україна у 2012 р. у світовому рейтингу туристичної привабливості посіла 76-е місце, у той час як сусідні Угорщина – 39-е, Польща – 42, Литва – 49-е, Болгарія – 50-е місця [4].

Аналіз останніх досліджень та літератури. В Україні над теоретико-методологічними та практичними проблемами функціонування індустрії туризму та рекреації працюють М. Борушак, З. Герасимчук, Т. Кифяк, С. Кузик, Л. Мармуль, Т. Ткаченко, В. Цибух. Відомі наукові розробки теоретичних і методологічних основ управління розвитком туристично-рекреаційного комплексу О. Балацького, О. Бейдика, А. Бузні, Б. Буркинського, В. В'юна, П. Гудзя, Г. Гуцуляка, Я. Коваля, Н. Коніщевої, Ф. Мазура, В. Мацоли, Є. Мішеніної, О. Мухіної, М. Паламарчука, М. Реймерса, І. Синякевича, О. Шаптали. Економіко-організаційні особливості надання туристично-рекреаційних послуг населенню розглядають у своїх працях Є. Агабаб'ян, А. Мельник, В. Паціорковський; методологію розробки і реалізації регіональної політики розвитку туристично-рекреаційного комплексу – М. Долішній, В. Кравців, М. Габрель та багато інших. Внесок туристичної галузі у загальний соціально-економічний розвиток визначають у своїх дослідженнях багато зарубіжних учених: Дж. Боуен, Ф. Котлер, Дж. Майкенз, А. Фрейтаг, К. Віетц, Б. Мірбабаев, М. Шагазатова, Г. Еклс, Р. Арєжкі, Р. Шериф, Дж. Піотровський, С. Мілн, І. Ательджевич, І. Резинджер. Потенційно висока економічна рентабельність і соціальна спрямованість індустрії туризму актуалізують необхідність формування дієвої державної політики та ефективних механізмів регулювання у цій сфері. М. Бутко, Л. Бухаріна, П. Гаман, Ю. Гурбик, Л. Донченко, С. Захарова, А. Іляшенко, А. Мельниченко досліджують структуру та компетенції органів державної влади у сфері туризму, аналізують стан нормативно-правового забезпечення та пропонують шляхи вдосконалення механізмів державного регулювання туристичної діяльності. Над розробкою організаційно-економічних механізмів регулювання сферою працюють Л. Давиденко, Л. Донченко, О. Малишева, А. Чечель. Водночас кількість та ґрунтовність наукових досліджень економічної ефективності нормативно-правового забезпечення туристично-рекреаційної діяльності є недостатніми [5].

Мета статті. Мета дослідження полягає у визначенні основних напрямів підвищення ефективності управління туристично-рекреаційною діяльністю шляхом сприяння і підтримки інституціалізації соціальних відносин у цій сфері та розвитку соціального партнерства. Завдання, покликані забезпечити досягнення мети, включають аналіз структури та функцій органів управління; обґрунтування сутності

інституціалізації відносин, змісту і ролі соціального партнерства для підвищення ефективності діяльності у сфері туризму та рекреації.

Постановка проблеми. Очікування суттєвого уповільнення темпів зростання світового туристичного ринку [6] та помірковані оцінки потенціалу розвитку вітчизняної індустрії туризму в умовах обмеженості інвестиційних і трудових та скорочення витрат домогосподарств на туристично-рекреаційні послуги [3], актуалізують потребу ґрунтовного аналізу шляхів підвищення ефективності управління туристично-рекреаційною сферою України. Зосередженість туристичної політики виключно на механізмах державного регулювання з нехтуванням потенціалу суспільства до саморегуляції не відповідає засадам Закону України «Про соціальний діалог в Україні» (2010) і не сприяє принципам демократії та розвитку громадянського суспільства [7]. Підвищення ефективності управління туристично-рекреаційною діяльністю потребує розвитку соціального партнерства шляхом широкого та системного залучення до процесів прийняття і реалізації рішень громадських об'єднань, професійних асоціацій та профільних комунальних підприємств.

Матеріали досліджень. Система управління туристично-рекреаційною діяльністю в Україні складається з міжнародного, центрального, регіонального та місцевого рівнів. Співпраця між центральними та місцевими органами і з міжнародними організаціями здійснюється в межах законодавства України, згідно з міжнародними договорами та з урахуванням функцій, покладених на відповідні органи влади. Всесвітня туристична організація ООН (UN World Tourism Organization) – міжнародна організація, що має міждержавний статус та є головним органом ООН у сфері туризму. Метою створення організації стало сприяння розвитку туризму у світі на засадах миру, процвітання та поваги й дотримання людських прав і свобод. З огляду на провідну роль Організації у сфері туризму ВТО встановлює та підтримує співпрацю з відповідними агенціями ООН, в т.ч. з Програмою розвитку ООН. Діяльність ВТО включає збір та поширення інформації щодо туристичної діяльності у світі, розробку рекомендацій з політики у сфері туризму, освіти і виховання населення, реалізацію проектів технічної підтримки розвитку туризму у понад 100 країнах світу. На даний час об'єднує 155 країн, до її числа входить 7 асоційованих членів та понад 400 афілійованих членів – підприємств, освітніх установ, туристичних асоціацій та органів місцевої влади у сфері туризму.

Згідно з Положенням про Державне агентство України з туризму та курортів (2011) Держтуризмкурорт є центральним органом виконавчої влади, діяльність якого спрямовується і координується Кабінетом Міністрів України через Міністерство інфраструктури України, входить до системи органів виконавчої влади і забезпечує реалізацію державної політики у сфері туризму та курортів. Основними завданнями Держтуризмкурорту України є реалізація державної політики у сфері туризму та курортів, а також внесення пропозицій щодо її формування. Держтуризмкурорт України під час виконання покладених на нього завдань взаємодіє в установленому порядку з іншими органами виконавчої влади, органами місцевого самоврядування, об'єднаннями громадян, відповідними органами іноземних держав і міжнародних організацій. Наприклад, у своїй роботі Держтуризмкурорт України застосовує такі документи, розроблені ООН щодо діяльності туристичного сектору: Міжнародні

рекомендації зі статистики туризму (2008), Допоміжний рахунок у туризмі: рекомендації щодо методологічної структури (2008), Рекомендації зі статистики міжнародної міграції (1998) та Рекомендації зі статистики туризму ВТО та СІКТА (1993). На їх основі Держтурадміністрації України затверджено Методику розрахунку обсягів туристичної діяльності (2003).

До складу органів місцевої влади можуть входити підрозділи з управління туристичною, рекреаційною діяльністю або курортною справою. Згідно з Рекомендаційним переліком структурних підрозділів обласної, Київської та Севастопольської міської, районної, районної в м. Києві та Севастополі державних адміністрацій (2012) у складі перелічених вище державних адміністрацій можуть утворюватися структурні підрозділи (департаменти, управління, відділи, сектори) інфраструктури та туризму. На сьогодні управління з туризму створено в усіх обласних державних адміністраціях України (у Рівненській облдержадміністрації – відділ), міських державних адміністраціях м. Київ та Севастополь, а АР Крим – Міністерство курортів і туризму.

Згідно із Законом України «Про місцеве самоврядування в Україні» (1997) розробка, створення та затвердження структури виконавчих органів сільських, селищних, міських, районних у місті, районних та обласних рад відносяться виключно до їх компетенції і не регламентуються іншими нормативно-правовими актами. Тим не менше, постійно діючі комісії з туризму діють у складі виконавчих органів багатьох районних, міських, сільських та селищних рад. Основні функції органів управління туризмом на різних рівнях управління викладено у таблиці 1.

Система управління туристично-рекреаційною діяльністю окрім міжнародних, державних та регіональних органів включає громадські, дорадчі, консультаційні організації та професійні асоціації, чия діяльність спрямовує, регламентує або контролює діяльність у сфері туризму та рекреації. Залучення таких організацій до системи управління туризмом сприяє інституціалізації відносин у цій сфері, розвитку соціального партнерства, становленню громадянського суспільства та загальній демократизації механізмів державного управління [8]. Під соціальним партнерством розумітимемо поняття, ширше за традиційне, згідно з яким «соціальне партнерство – це система взаємозв'язків між найманими працівниками, трудовими колективами, професійними спілками з одного боку, роботодавцями та їх об'єднаннями – з другого, і державою та органами місцевого самоврядування – з третього» [9]. У визначенні сутності соціального партнерства слід погодитися з А. Кудряченком, який указує на визнання в усіх без винятку демократичних країнах розуміння необхідності інституціалізації механізмів подолання соціальних протистоянь і катаклізмів та забезпечення соціальної злагоди: «Така політика утвердилася у вигляді різних форм взаємодії, моделей відповідно до умов та потреб кожного суспільства, і отримала загальне визначення політики соціального партнерства» [7, с. 132].

Таблиця 1 - Система управління туристично-рекреаційною діяльністю в Україні

Орган управління	Функції
<i>Міжнародний рівень</i>	
Всесвітня організація туризму ООН	<ul style="list-style-type: none"> - об'єднання та координація зусиль держав – членів Організації щодо сприяння глобального розвитку туризму; - співпраця з іншими агенціями ООН щодо реалізації проектів технічної підтримки розвитку туризму; - збір та поширення інформації щодо туристичної діяльності у країнах світу; - розробка рекомендацій щодо політики у сфері туризму, статистики туризму, освіти і виховання населення
<i>Національний рівень</i>	
Державне агентство України з туризму та курортів	<ul style="list-style-type: none"> - реалізація державної політики у сфері туризму та курортів; - видача ліцензій на право здійснення туроператорської діяльності, свідоцтв про присвоєння об'єктам туристичної інфраструктури категорії та дозволів на право здійснення туристичного супроводу; - формування та ведення Державного реєстру суб'єктів туристичної діяльності; - участь у розробці навчальних програм підготовки фахівців; - участь у стандартизації та сертифікації туристичних послуг; - ведення Державного кадастру природних територій курортів України, участь у веденні Державного кадастру природних лікувальних ресурсів України
<i>Регіональний рівень</i>	
Управління з туризму державних адміністрацій Міністерство туризму і курортів АР Крим	<ul style="list-style-type: none"> - реалізація регіональної політики у сфері туризму, участь у розробці та виконанні державних і регіональних програм; - збір та узагальнення даних щодо діяльності туристичної галузі; - захист прав працівників туристичної сфери та споживачів туристичного продукту; - сприяння діяльності професійних спілок, товариств, громадських організацій у сфері туризму; - організація заходів щодо підготовки та перепідготовки фахівців; - розробка пропозицій щодо будівництва об'єктів туристичної інфраструктури; - регулювання діяльності туристичних аварійно-рятувальних служб; - організація видачі дозволів на право здійснення туристичного супроводу та ліцензій на право здійснення турагентської діяльності
<i>Локальний рівень</i>	
Структурні підрозділи з туризму виконавчих органів рад	<ul style="list-style-type: none"> - нагляд за діяльністю туристичних підприємств та контроль за ефективністю використання туристичних ресурсів; - координація діяльності туристичних підприємств та санаторно-курортних закладів; - участь в організації оздоровлення й відпочинку дітей та молоді; - надання пропозицій щодо розвитку туристично-рекреаційної інфраструктури; - участь в організації нових рекреаційних зон; - участь у міжнародних програмах розвитку туризму; - проведення навчально-інформаційних заходів, представлення території на туристичних ярмарках, фестивалях, виставках; - видання та розповсюдження рекламно-інформаційних матеріалів

Метою інституціалізації відносин у туристично-рекреаційній сфері та розвитку соціального партнерства є забезпечення реалізації прав громадян України на відпочинок, оздоровлення та проживання у безпечному для життя та здоров'я середовищі, врахування інтересів усіх зацікавлених сторін – споживачів туристично-рекреаційних послуг, суб'єктів туристичної діяльності, місцевих громад, а також на збереження та раціональне використання природних лікувальних і туристичних ресурсів України. До законодавчих актів, що регулюють соціальне партнерство в Україні, слід віднести Конституцію України, Закони України «Про професійні спілки, їх права та гарантії діяльності» (1999), «Про організації роботодавців, їх об'єднання, права і гарантії їх діяльності» (2012), «Про колективні договори і угоди» (1993), «Про місцеве самоврядування в Україні» (1997), «Про органи самоорганізації населення» (2001), «Про об'єднання громадян» (1992), «Про благодійництво та благодійні організації» (1997), «Про молодіжні та дитячі громадські організації» (1998), «Про волонтерську діяльність» (2011), «Про соціальні послуги» (2003), «Про соціальний діалог в Україні» (2010), Указ Президента України «Про затвердження Стратегії державної політики сприяння розвитку громадянського суспільства в Україні» (2012), розпорядження Кабінету Міністрів України «Про затвердження Концепції сприяння органами виконавчої влади розвитку громадянського суспільства» (2007), постановою Кабінет Міністрів України «Про забезпечення участі громадськості у формуванні та реалізації державної політики» (2010). На міжнародному рівні принципи соціальних відносин регулюють Загальна декларація прав людини, Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод, Міжнародний пакт про громадянські та політичні права, Міжнародний пакт про економічні, соціальні та культурні права, Конвенцію про доступ до інформації, участь громадськості в процесі прийняття рішень та доступ до правосуддя з питань, що стосуються довкілля, інші міжнародні документи у цій сфері.

Результати досліджень. Інституціалізація соціальних відносин у сфері туризму відбувається з урахуванням вимог, пов'язаних з участю України у діяльності міжнародних організацій та процесів – зокрема, Всесвітньої туристичної організації (ВТО), Організації Чорноморського економічного співробітництва (ОЧЕС), Центральноевропейській ініціативі, Конференції Сторін Рамкової конвенції про охорону та сталий розвиток Карпат. Державне туристичне агентство України у свою чергу проводить регулярні консультації з громадськістю з актуальних питань, що стосуються розвитку галузі. Так, протягом 2012 року тривало обговорення проектів законів України про туристичні ресурси, про Єдину державну базу даних у сфері туризму, про внесення змін до Кодексу України про адміністративні правопорушення щодо встановлення відповідальності за порушення вимог законодавства у сфері використання категорії об'єкта туристичної інфраструктури, про відповідальність суб'єктів господарювання за правопорушення у сфері туризму, про внесення змін до Закону України «Про туризм» щодо запровадження реєстру фахівців туристичного супроводу та інших. При Агентстві створено Раду туристичних міст України та Раду представників регіонів сфери туризму та курортів.

В Україні діє розгалужена мережа всеукраїнських, обласних та регіональних громадських організацій, чия основна діяльність пов'язана з туристично-рекреаційною сферою. Діяльність таких організацій регулюють Закони «Про

об'єднання громадян» (1992), «Про благодійництво та благодійні організації» (1997), «Про професійних творчих працівників та творчі спілки» (1997), «Про свободу совісті та релігійні організації» (1991), «Про молодіжні та дитячі громадські організації» (1998), «Про податок на додану вартість» (1997), «Про оподаткування прибутку підприємств» (1997) та інші нормативно-правові акти. Зважаючи, що ключовими ознаками громадських організацій є неприбутковість, неналежність до держави та добровільність об'єднання її членів [10], громадську, неурядову або неприбуткову (некомерційну) організацію можна визначити як добровільне об'єднання громадян для задоволення і захисту своїх законних соціальних, економічних, творчих, національно-культурних, спортивних та інших інтересів, що не ставить за мету отримання прибутку від діяльності. До некомерційних та громадських організацій відносять також благодійні фонди, бізнес-асоціації, органи самоорганізації населення, профспілки, організації роботодавців, релігійні організації, ініціативні групи громадян [11].

Професійні асоціації у сфері туризму, екскурсійної діяльності, готельного господарства та санаторно-курортного лікування покликані захищати інтереси працівників, сприяти впровадженню сучасних технологій та європейського рівня обслуговування, створенню сприятливих організаційних та економічних умов ведення бізнесу, забезпечення громадян інформацією про туристично-рекреаційні можливості України. Зусилля асоціацій спрямовані на удосконалення законодавства, регулювання та гармонізацію партнерських відносин суб'єктів туристичної діяльності, формування позитивного іміджу туристичної індустрії. Так, Туристична асоціація України, Асоціація лідерів турбізнесу України за основну мету своєї діяльності мають об'єднання зусиль працівників туристичної та суміжних галузей для спільних дій щодо захисту своїх прав, задоволення професійних та соціальних інтересів, гармонізації відносин між державними органами і суб'єктами туристичної діяльності, сприяння розвитку туризму в Україні. Головними напрямками діяльності Асоціації готельних об'єднань та готелів міст України є узагальнення досвіду роботи провідних готелів, надання методичної і юридичної допомоги, розроблення законодавчих та нормативних документів для готельної галузі, розвиток міжнародних зв'язків з професійними об'єднаннями готелів інших країн. Асоціація курортів Криму об'єднує керівників курортних установ Криму, проводить дослідження в рекреаційній сфері і є консультативним центром для туристів, що приїжджають до Криму. Українську СПА Асоціацію було створено з метою зміцнення авторитету і посилення популярності СПА-індустрії, підвищення рівня індивідуальної підготовки та професійної грамотності фахівців в області СПА-технологій, обміну ідеями, новими технологіями, правового забезпечення, професійної СПА-діяльності. Крім цих в Україні діють ще й такі всеукраїнські та регіональні професійні асоціації та громадські організації у сфері туризму й курортів: Академія туризму України, Асоціація аквапарків України, Асоціація гольфу України, Асоціація малих готелів та апартаментів України, Асоціація навчальних закладів туристського та готельного профілю, Всеукраїнська асоціація музеїв, Всеукраїнська асоціація туроператорів, Всеукраїнська молодіжна хостел-асоціація, Спілка сприяння розвитку сільського зеленого туризму, Туристичний прес-клуб України, Федерація повітроплавання України, Федерація спортивного туризму України, Фонд сприяння розвитку дитячого

та молодіжного спорту і туризму. З числа професійних асоціацій, які мають всеукраїнський статус, найкраще розвинені регіональні мережі Туристичної асоціації України та Спілки сприяння розвитку сільського зеленого туризму в Україні.

Для непрофесійних громадських організацій туристичного спрямування основними завданнями найчастіше є представництво та захист інтересів туристів і рекреантів в органах влади усіх рівнів; участь у розробці та реалізації національних, регіональних, місцевих програм розвитку та планів дій у сфері туризму та рекреації; розробка пропозицій органам влади щодо удосконалення законодавства в сфері регулювання туристично-рекреаційною діяльністю; популяризація туризму як форми активного й корисного відпочинку, підвищення рівня обізнаності громадськості щодо різних видів туризму, способів оздоровлення й відпочинку; сприяння розвитку сільського туризму; організація туристично-екскурсійних мандрівок, облаштування туристичних таборів, розробка нових туристичних маршрутів та облаштування об'єктів; проведення інформаційних заходів, створення та підтримка електронних джерел інформації, інформаційно-видавнича діяльність; підтримка діяльності туристично-інформаційних центрів та співпраця з ними. Аналіз даних регіональних управлінь туризму, представлені на офіційному сайті Державного агентства туризму і курорту України, дозволяє віднести до громадських організацій, чия діяльність напряму пов'язана з туристично-рекреаційною справою, 133 організації включно з 61 професійною асоціацією (табл. 2).

Таблиця 2 - Організації соціального партнерства у сфері туризму і рекреації в Україні у 2012 р., од.

	громадські організації	у т.ч. професійні асоціації	туристично-інформаційні центри
Україна	133	61	136
АР Крим	20	16	16
Вінницька	6	5	1
Волинська	13	1	-
Дніпропетровська	-	-	-
Донецька	1	1	2
Житомирська	4	1	-
Закарпатська	20	8	20
Запорізька	-	-	5
Івано-Франківська	-	-	13
Київська	3	2	1
Кіровоградська	2	2	3
Луганська	2	1	4
Львівська	15	4	8
Миколаївська	4	1	3
Одеська	1	1	7
Полтавська	4	2	7
Рівненська	1	-	2
Сумська	1	1	10
Тернопільська	2	-	3

Харківська	-	-	2
Херсонська	4	2	-
Хмельницька	9	5	2
Черкаська	4	2	2
Чернівецька	4	1	3
Чернігівська	1	-	7
м. Київ	3	1	12
м. Севастополь	9	4	3

Туристичні інформаційні центри (ТІЦи) створюються з метою розвитку туризму шляхом забезпечення безкоштовного доступу усіх бажаючих до туристичної інформації – друкованих довідникових та рекламних матеріалів, електронної бази даних про туристичні об'єкти, курорти, визначні місця регіону, наявні туристичні та рекреаційні послуги, ресурси, можливості. З цією метою ТІЦи створюють, регулярно оновлюють і забезпечують доступ громадян до інтернет-сторінок центру; надають місцевим та іноземним туристам оперативну інформацію; проводять навчання для фахівців; підтримують зв'язок із сусідніми туристично-інформаційними центрами; сприяють співпраці туристичних організацій регіону; готують та розповсюджують туристичні мапи, путівники, довідники; здійснюють організацію туристичних маршрутів. Аналіз регіональної мережі туристично-інформаційних центрів в Україні демонструє значну нерівномірність їх представлення, низький рівень поінформованості громадян про роботу таких центрів та обмежені можливості останніх через брак фінансування на утримання центрів, друкування інформаційних матеріалів та забезпечення сучасним телекомунікаційним обладнанням.

Висновки. Метою розвитку соціального партнерства у сфері туристично-рекреаційної діяльності є забезпечення реалізації прав громадян України на відпочинок, оздоровлення та проживання у безпечному для життя та здоров'я середовищі, врахування інтересів усіх зацікавлених сторін – споживачів туристично-рекреаційних послуг, суб'єктів туристичної діяльності, місцевих громад, а також збереження та раціональне використання рекреаційних і туристичних ресурсів України. Для підвищення ефективності туристично-рекреаційної діяльності та використання потенціалу соціального партнерства туристична політика окрім традиційних механізмів державного регулювання має спиратися на залучення громадськості до процесів управління, прийняття та реалізації рішень. З огляду на особливості й умови ведення туристично-рекреаційної діяльності в Україні розвиток соціального партнерства у цій сфері має здійснюватися шляхом широкого та системного залучення до процесів прийняття і реалізації рішень громадських об'єднань, дорадчих, консультаційних організацій, професійних асоціацій та профільних комунальних підприємств. Попри значну кількість зареєстрованих в Україні всеукраїнських, обласних, місцевих громадських організацій туристичного спрямування, останні хибують на низьку ефективність, незначну практичну цінність та декларативність діяльності, а також відсутність цілеспрямованої стратегії сприяння розвитку туризму на локальному, регіональному чи національному рівні. Мережі туристично-інформаційних центрів притаманні значна нерівномірність та

необґрунтованість розміщення, низький рівень поінформованості громадян про роботу центрів та обмеженість фінансових ресурсів для забезпечення роботи підприємств.

Список літератури: 1. UN WTO Tourism Highlights, 2012 Edition. – Madrid : UNWTO, 2012. – P. 2-3. 2. UN WTO World Tourism Barometer. January 2013. – 2013. – Vol. 11. – P. 1-5. 3. Travel & Tourism Economic Impact 2013. Ukraine / World Travel & Tourism Council. – Madrid : WTTC, 2013. – 23 p. 4. The Travel & Tourism Competitiveness Report 2013. Reducing Barriers to Economic Growth and Job Creation : [Eds. Blanke J., Chiesa Th.]. – Geneva : World Economic Forum, 2013. – P. 10. 5. Мельниченко О. Теоретико-методологічні основи державного регулювання туризму [Електронний ресурс] / О. А. Мельниченко // Економіка. Управління. Інновації. – 2011. – № 1 (5). – Режим доступу до журн. : http://www.nbu.gov.ua/e-journals/eui/2011_1/11mobtvu.pdf 6. UN WTO World Tourism Barometer. November 2012. – 2012. – Vol. 10. – 10 p. 7. Кудряченко А. Соціальне партнерство: європейський досвід і Україна / А. І. Кудряченко // Стратегічні пріоритети. – 2008. – № 3 (8). – С. 132-141. 8. Ільїна М. Соціально-економічна роль некомерційних організацій у забезпеченні сталого розвитку суспільства / М. В. Ільїна // Механізм регулювання економіки. – 2011. – № 3. – С. 28-37. 9. Оприсок М. Соціальне партнерство в розвитку підприємництва: зарубіжний досвід та перспективи для України / М. Д. Оприсок // Сталій розвиток економіки. – 2011. – № 6. – С. 21. 10. Громадські об'єднання в Україні : [за ред. Бесчастного В.]. – Київ : Знання, 2007. – С. 14-15. 11. Державне фінансування організацій громадянського суспільства. Як запровадити європейські стандарти? / [Вінніков О. Ю., Ковриженко Д. С., Лациба М. В. та ін.] ; – К. : Агентство „Україна”, 2010. – С. 5.

Надійшла до редколегії 15.03.2013

УДК 338.23:332.142.4

Управління та соціальне партнерство у сфері туристично-рекреаційної діяльності / М. В. Ільїна // Вісник НТУ „ХПІ”. Серія: Технічний прогрес і ефективність виробництва. – Х.: НТУ „ХПІ”. – 2013. – № 45 (1018) – С. 48-57. Бібліогр.: 7 назв.

В статье определены организационные, социально ориентированные направления повышения эффективности деятельности и общественного взаимодействия в сфере туризма и рекреации. Проанализированы структура и функции органов управления туристско-рекреационной деятельностью; обоснованы сущность и роль социального партнерства в этой сфере. Очерчены направления развития социального партнерства посредством вовлечения общественных объединений, профессиональных ассоциаций, профильных коммунальных предприятий в процессы принятия и реализации решений касательно деятельности в сфере туризма и рекреации.

Ключевые слова: туристско-рекреационная деятельность, социальное партнерство, общественная организация, профессиональная ассоциация, туристско-информационный центр

In the article organizational and society's oriented measures to raise efficiency and enhance social interactions related to tourism-and-recreation business are described. Structure and functions of the Government bodies to manage tourism-and-recreation industry are analyzed. Sense and role of social partnership in the sphere are grounded. Ways to develop the social partnership with involvement of non-governmental organizations, professional associations and profile municipal enterprises to making and implementing decisions concerning tourism and recreation are summarized.

Keywords: tourism-and-recreation business, social partnership, non-governmental organization, professional association, tourist-information centre